

młodzieży. Publikacja napisana została w sposób przystępny, a jednocześnie udało się uniknąć powierzchownego podejścia do badanego tematu. Ton wywodu pozostaje bezpośredni, struktura wypowiedzi jest jasna, pozbawiona niepotrzebnych dywagacji czy udziwnień. Publikacja nie jest dzięki temu przeładowana nadmiarem informacji, szczegółów, które zainteresowany czytelnik może w każdej chwili uzupełnić.

W pracy widoczna jest pokora autorki względem opisywanego tematu – Várnai nie rości sobie prawa do nieomyślności, w sposób rzetelny i uczciwy podchodzi do czytelników, nie przemawiając do nich z pozycji wszechwiedzącego mentora, ale zachęcając do własnych badań i poszukiwań. Widać również wielki szacunek do badanego tematu, szacunek do tradycji, do przeszłości. Autorka, pomimo erudycji i niewątpliwej znajomości badanego tematu, pozostaje jakby w cieniu, nie dominuje i staje się dla czytelnika towarzyszem wielkiej przygody, jaką niewątpliwie jest badanie literatury.

Widać, że autorka, jako osoba dwujęzyczna i „dwukulturowa”, porusza się z wielką badawczą swobodą zarówno po obszarze węgierskiej, jak i polskiej kultury. Bogate doświadczenie pedagogiczne pomogło również w tym, że publikacja nie ma charakteru pracy hermetycznej, przeznaczonej jedynie dla wąskiego grona naukowców. Praca Doroty Várnai ma szansę stać się jednym z ważnych źródeł wiedzy o węgierskiej i polskiej literaturze renesansu dla wszystkich studentów kierunków humanistycznych w Polsce i na Węgrzech.

Agnieszka Janiec-Nyitrai

*Eötvös Loránd University Budapest,
Institute of Slavic and Baltic Philology,
janiec.nyitrai@gmail.com*

Suzana TODOROVIĆ, 2020:
Istrskobeneški jezikovni atlas severozahodne Istre 2. Števniki in opisni pridevniki, čas in koledar, življenje, poroka in družina, hiša in posestvo. Koper: Libris, Italijanska unija, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja.

Suzana Todorović sistematično raziskuje slovenska in beneška istrska narečja v Sloveniji in je med najbolj prodornimi dialektologi mlajše generacije. Kot profesorica italijanskega jezika in književnosti ter univerzitetna diplomirana sociologinja kulture je leta 2011 doktorirala na Oddelku za romanske jezike in književnosti Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani z nalogo *Leksikološko-etimološka analiza izbranih romanizmov v šavrinskih govorih*. Že v času študija se je navdušila nad terenskim delom in je do danes opravila terenske raziskave v več kot 20 krajih (raziskovalnih točkah): Krkavče, Boršt, Nova vas nad Dragonjo, Padna, Sveti Peter, Dragonja, Sečovlje, Strunjan, Tinjan, Koper, Izola, Piran, Dekani, Hrvatini, Škofije, Bertoki, Puče, Sveti Anton, Šared, Pomjan, Buje in Milje.

Rezultati njenih raziskav so objavljeni v več znanstvenih monografijah: *Narečno besedje piranskega podeželja* (2014), *Šavrinsko in istrskobeneško besedje na Piranskem* (2015), *Slovensko istrsko izrazje v zaledju Kopra* (2015), *Narečje v Kopru, Izoli in Piranu* (2016), *Narečna raznolikost v okolici Kopra* (2017), *Raznovrstnost narečnih govorov na Koprskem* (2018), *Istrobeneščina v krogu drugih jezikov in govorov v slovenskih obmorskih krajih* (2019) in *Narečje ter ljudsko glasbeno in plesno izročilo v Dekanih z okolico nekoč in danes* (2020).

Suzana Todorović na podlagi lastnih terenskih dialektoloških raziskav od leta 2015 naprej na novo zarisuje območje slovenskega istrskega narečja. Jeseni 2019 je izšla monografija *Istrskobeneški jezikovni atlas severozahodne Istre 1 = Atlante linguistico istroveneto dell'Istria nordoccidentale 1*, jeseni 2020 pa še *Istrskobeneški jezikovni atlas severozahodne Istre 2 = Atlante linguistico istroveneto dell'Istria nordoccidentale 2*. Gradivo v *Atlasu 1* (2019) in *Atlasu 2* (2020) je rezultat leksikalne lingvistične raziskave, ki – temelječ na najnovejših dialektoloških ugotovitvah – opozarja na neustrezne kartografske predstavitve areala istrskih narečnih govorov in na novo definira območje slovenskega istrskega narečja. Jezik oz. govor obalnega dela Slovenije, ki pred raziskavami avtorice še ni bil preučen oz. popisan, namreč ne spada med slovenska narečja, temveč v italijansko beneško jezikovno oz. narečno skupino.

V drugem delu *Istrskobeneškega jezikovnega atlasa severozahodne Istre* avtorica zajame odgovore na 470 vprašanj, na katere je dobila preko 6.000 narečnih odgovorov (leksemov); te izraze je zaradi večje preglednosti razdelila v že omenjena semantična polja. Narečne izraze za 477 obravnavanih pojmov prikazuje na 485 jezikovnih kartah; narečni izrazi opisujejo življenje Istranov v obmorskih in bližjih zalednih krajih (Milje, Hrvatini, Koper, Bertoki, Izola, Piran, Strunjan, Šared, Sečovlje, Dragonja in Buje). V razdelku, v katerem je opisana raba narečja v posameznih istrskobeneških in kontrolnih istrsko-slovenskih točkah, je zapisanih več narečnih besedil oz. pripovedi (z dodanimi prevodi v slovenščino in italijanščino). Analiza narečnega korpusa je pokazala, da posebnosti posameznih različkov sicer ohranjajo predvsem starejši govorci,

a v narečje prodira čedalje več neologizmov iz italijanščine in slovenščine, dveh uradnih (tj. knjižnih) jezikov, s katerima je istrobeneščina v stiku od konca druge svetovne vojne dalje.

Gradivo, prikazano na kartah, odraža jezikovne razmere v slovenski Istri, ki jih že stoletja sooblikuje stik dveh jezikov. Od dvanajstih izbranih raziskovalnih točk v slovenski Istri jih je devet istrskobeneških, tri pa so istrskoslovenske. Avtorica npr. opozarja na foneme, ki so prisotni le v istrskobeneškem narečju – to so *č*, *š*, *ž*, in *z* (npr. *'reča* 'uho'; *pjo'vaša* 'naliv; močan dež', *'kalša* 'nogavica', *'šena* 'večerja'; *p'janžer* 'jokati', *'žorno* 'dan', *'oržo* ali *'orzo* 'ječmen', *zi'tela* 'neporočena mladenka' in *zer'man* 'bratranec'). V prvem delu atlasa je zbrano besedje iz semantičnih polj vremenske razmere, geomorfologija, običaji in institucije ter človeško telo in bolezni. V drugem delu atlasa so zbrani: 1) števnik in opisni pridevniki, 2) čas in koledar, 3) življenje, poroka in družina ter 4) hiša in posestvo. Vprašalnik, s katerim se je avtorica lotila zbiranja gradiva, je vseboval 1525 vprašanj za lekseme oz. pojme, razdeljene v štirinajst pomenskih polj (z ustreznimi podpolji). Zaradi obsežnosti zbranega gradiva bodo leksikalne karte objavljene v treh zvezkih; tretji zvezek bo izšel 2021.

Jezikovne karte dokazujejo, da meja slovenskega istrskega narečja, ki je bila na dosedanjih kartah slovenskih narečij zarisana do morja, ne ustreza narečni oz. jezikovni stvarnosti: slovenski šavrinski in rižanski govor namreč nikoli nista bila materni jezik avtohtonega prebivalstva obalnih mest in krajev. Avtorica ponovno (kot v monografiji *Šavrinsko in istrskobeneško besedje na Piranskem* iz leta 2015) predlaga, da bi pri določanju zahodne črte istrskih

narečij morali upoštevati zgodovinske podatke o poselitvi Istre in (naj)novejša dognanja terenskih dialektoloških raziskav, ob tem pa tudi dejstvo, da v obalnih krajih oz. mestih Istrani niso govorili slovenskega istrskega narečja.

Jezikovnogeografsko gradivo, predstavljeno v *Atlasu 2* (2020), odraža preteklo in sedanje narečje v slovenski Istri. Dosedanje strokovne in znanstvene raziskave so slovensko in italijansko istrsko narečje obravnavale ločeno, brez jasne določitve jezikovnih arealov; avtorica ju obravnava skupaj, temeljito in celostno. V delu prikazuje narečno stvarnost obalnih mest in krajev na stičišču treh jezikov (slovenskega, hrvaškega in italijanskega) in pri tem razlikuje med rabo narečne italijanščine in slovenščine, zato predlaga ustrežnejšo razmejitev istrskobeneških in istrskoslovenskih govorov v slovenski Istri ter s tem spremembo karte slovenskih narečij.

Zbiranje narečnega gradiva, njegova znanstvena obravnava in objavljanje so zlasti pomembni na jezikovno in narečno mešanih področjih, saj se tu narečja in jeziki spreminjajo hitreje ali celo tonejo v pozabo oz. izumirajo. Istrskobeneško narečje je z množičnim izseljevanjem avtohtonega romanskega mestnega prebivalstva po koncu druge svetovne vojne izgubilo kar 90 odstotkov svojih govorcev. Na njegovo rabo od takrat vplivajo knjižna italijanščina in knjižna slovenščina ter številnih jeziki priseljencev, ki so se naselili v slovenskih obmorskih krajih. Znano je, da so se z modernizacijo življenja spremenila tudi številna druga narečja; prav zato je danes morda nemogoče govoriti o »idealnih« narečnih govorcih in o nekem pristnemu narečju, saj skoraj v vsa narečja prodirajo neologizmi, ki opredeljujejo predmete in življenjske

navade, ki v preteklosti niso obstajali. Istrobeneščino ohranjajo večinoma starejši govorci, in sicer predvsem v pogovoru s sonarodnjaki in domačimi. Preberemo lahko: »*Per fortuna mia madre era vissuta fino a 94 anni e con lei ho potuto parlare in dialetto. Conosceva solamente l'isolano.*« ('Na srečo je moja mati živela do 94. leta in sem lahko z njo govorila v narečju. Govorila je le izolanščino.')

Istrskobeneški jezikovni atlas severozahodne Istre je prav zaradi področja raziskav zanimiv za slovensko, hrvaško in italijansko (romansko) jezikoslovje, predvsem za dialektologijo in leksikologijo ter za primerjalno jezikoslovje. Potencialni bralci monografije so tako jezikoslovci, romanisti, dialektologi in drugi strokovnjaki humanističnih ved, pa tudi laična javnost oz. vsi, ki jih zanima avtohtoni jezik obravnavanih obalnih mest in istrsko narečje nasploh. Zanimiva in dragocena bo predvsem za lokalne slovensko in italijansko govoreče ljubitelje in poznavalce ter/ali govorce jezika in narečij; vsi nestrpno čakajo tretji zvezek atlasa, ki bo izšel jeseni 2021.

Tjaša Jakop

*Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, ZRC SAZU, Ljubljana,
tjasa.jakop@zrc-sazu.si*

Blanka BOŠNJAK, 2015: *Med sodobnostjo in tradicijo*. Maribor: Založba Pivec. 200 str.

Znanstvena monografija *Med sodobnostjo in tradicijo* je avtoričina druga knjiga, v kateri namenja pozornost